

– Nem? Az szép – súgja dr. Horváthné. Ő már kimondta egyszer-kétszer. Hozzá lehet szokni, ha nagyon muszáj.

Megsimogatja az arcát, óvatosan, mintha lázzal dacoló kisgyerekhez érne.

A fiatalasszony kinyújtózik a plédje alatt. Beleszippant a párna alatt őrzött pizsamába: férje illata. Szinte azonnal álomba merül. Alszanak a szomszédban a régi keresztény szomszédok is, alszanak az újonnan beköltözött nyilas lakók a damasztlepedőkön. Alszanak a szekrények a megkönnyebbedett polcokkal, álmukban nyújtózkodnak, halkán belereccsenve. Most épp nincs légitámadás, a szobákat a régi lakosok vekkereinek és állóóráinak ketyegése, olykor bűgő harangütése járja át.

Távoli robbanásra vagy szokatlan órazajra riad Falussy hadnagy, és nem tudja, hol van. Erősen kell vizelnie, és sehogy sem találja a vécét. Nincs ott sem a felesége, sem a ZsókJaja. Kitéved a lépcsőházba, egy pillanatig arra gondol, ott intézi el a dolgát, de erőt vesz magán, és visszahúzódik a lakásba. Szerencsére az előszobafal el van látva esernyőtartóval, abba ürítkeznek. Holnap majd kiönti a húgyot. Azonkívül a névtáblát is leszerelteti a bejárati ajtóról. De kivel véset új feliratot ezekben a mozgalmas napokban? Szépen kalligrafált ssy-vel a végén? Talán rá lehet venni valamelyik műszerész testvért a Magyar Optikai Művektől... A Zsókat pedig igenis megtanítja hungarista módon köszönni. Vagy már kivégezte? Erre csak homályosan emlékszik doktor Falussy. Az nagyon sajnálatos volna, ha elintézte, és még csak emléke se maradt róla, és még egyszer nem lehet már kivégezni. Csinos teremtés. A hullája az vajon itt maradt? Volt az egyik kacsóján egy jegygyűrű, a másikon pedig ékköves. Nehogy már rajta maradjanak! Rátalál a hálószobára, és beledől az ágyba. Másnap majd kideríti, életben van-e még a fiatalasszony.

Mindenekelőtt italt kell szereznie, mert mind elfogyott... A reggeli pálinka sem áll rendelkezésre. Be kell csöngessen a házban a testvérekhez. Valaki biztos megszánja majd. Ezzel alszik el újra.

SZLAVKO

Figyelemre méltóan széles a homloka, boltozatos a koponyája. Erősen kopaszodik.

Erő és magabiztosság van a tekintetében. Tagadhatatlan, hogy értelem is.

Kb. 175 cm magas, szőke, kék szemű, vállas, izmos, erős.

A hét év, a nehéz testi munka nyomot hagyott rajta. '45-ben még nem volt ennyire robusztus: szőke haját, kis bajszát említették jellemzősekor.

Tudom, sokak szerint nem kell, hogy több szó essék a nyilasokról és arról, miket műveltek. Mert már az is túl sok, amennyit eddig hallottak róluk. Konkrétan Budapest XII. kerületének lakosai közül a legtöbben minden bizonnyal így gondolkodnak. Ahol ők most itt éldegélnek, régen nyilasok működtek? Tényleg? És valami kegyetlen dolgokat csináltak? Jó, lehet, de minek róla beszélni?

Csak mert mióta az emberi faj benépesítette ezt a területet, sem fontosabb, sem jellemzőbb események nem történtek itt, mint 1944–45 őszen és telén.

Ámde ha valaki elszánja magát a megismerésre, azzal kell szembesülnie, hogy hiába a szándék, egyszerűen nem nagyon van mit megismerni. Keveset lehet olvasni erről a témáról. Játékfilmlet vagy dokumentumfilmlet nem készítettek róla, nem adtak ki albumot vagy kismonográfiát.

Szembetűnő, hogy már a tömeggyilkosságok megtörténte idején is csak azok figyeltek oda, majd azok beszéltek róluk, akik már korábban sem helyezték a zsidó származású emberek jogainak korlátozását és Magyarország részvételét a háborúban, azok, akiknek már évek óta megvolt a véleményük a történekről és történeendőkről – velük szemben a legtöbb ember aktívan vagy passzívan helyeselt, majd a nemtudásba burkolózott. Amikor véget ért az ostrom, az elkövetők és szimpatizánsaik jól érthető okokból csak maguk között beszéltek tetteikről. Kevésbé nyilvánvaló, de tulajdonképpen érthető okokból a túlélő áldozatok és az áldozatok hozzátartozói szintén nagyrészt hallgattak. (Egyébként hasonlóan ahhoz, ahogy a szovjet katonák által elkövetett rablásokat, erőszaktevételeket és a hadifoglyok sorsát hallgatták el.) De még maguk közt sem beszéltek ki a történéseket. A hallgatás és az elhallgatás összes megnyilvánulása figyelemre, önmagában is tanulmányozásra érdemes, de most a megismerésnek azzal a módjával szeretnék foglalkozni, amelynek köszönhetően ma, hetven évvel később mégis a legtöbbet lehet megtudni a tárgyról, vagyis viszonylag még a legproduktívabb volt: az igazságszolgáltatással. Az ugyanis, ha működik, iratokat képez. Rendes körülmények közt sokfélé, nagy mennyiségben, és ezek az iratok megmaradnak, idővel kutathatóvá válnak. A nyilasok ügyeiben legtöbbször a bírósági tárgyalások előkészítése során készült kihallgatási jegyzőkönyvek és maguknak a tárgyalásoknak a jegyzőkönyvei tanulmányozhatók. A tárgyalásokról a korabeli újságokban beszámoló riportok, még ha olykor némileg más szemszögből mutatják is meg a szereplőket, mint a nyomozók, ügyészek vagy ügyvédek szövegei, a vádlottak és a tanúk vallomásai, közvetetten ugyancsak az igazságszolgáltatás ügymenetének termékei. Ám akit nem állítottak bíróság elé, annak tetteiről nagy valószínűséggel semmi sem ismeretes. Vagyis hogy félreérthetetlen legyen: nem azt hánytorgatom fel, hogy a nyilasok többségét nem vonták felelősségre, hogy háborítatlanul élhették le hátralevő életüket, és nevelhették gyerekeiket – mondjuk tényleg nem helyeslem –, hanem hogy alig valamit lehet róluk tudni.

A korabeli – az 1944–45-ben hivatalban lévő – rendőri állomány nem volt mindig aktív segítője vagy tétlen szemlélője a nyilasok garázdálkodásának: regisztrálták az emberöléseket, jegyzőkönyveket készítettek, előfordult, hogy nyomozást foganatosítottak a nyilas elkövetők ellen, még letartóztatást is eszközöltek; meglehet, mindez kuriózum, ugyanakkor fölveti azt a kérdést, mi lett volna, ha a felszabadulást követően nem kerül a kommunisták ellenőrzése alá a politikai rendőrség, hanem hagyják dolgozni a szakmájukhoz értő és tisztességüket a legnehezebb időben bizonyító rendőröket? Mint tudjuk, nem hagyták.

A szovjetek amilyen könyörtelenül léptek fel a kommunizmus, illetve a Szovjetunió ellenségeivel szemben, sok esetben – feltűnően sok esetben! – olyan nagyvonalúan bántak a nyilasokkal. De ha foglalkoztak velük, annak dokumentációja nem ismeretes. Például Balla, a legnagyobb XII. kerületi tömeggyilkosság kezdeményezője szovjet fogságba került, bíróság elé mégsem állították, vallomásait, ha voltak, nem jegyezték le, őt magát talán át sem adták a magyar hatóságoknak: ezért nem lehet teljesen tisztán

látni, miért és hogyan öltek meg több mint százötven embert a Városmajor utcai Bíró Dániel Szanatóriumban.

Az alábbiakban a sok városmajori nyilas közül egyetlenegynek az esetét ismertetem. 1944–45-ben a XII. kerületiek öt legfontosabb vezetőjének egyike volt.

Megadja Ferenc az ostrom végén, a kitörés előtt egy nappal levetette egyenruháját, érzékeny búcsút vett karrierjének csúcsát jelentő századosi rangjelzéseitől, civilbe bújt, és a heroikus kitöréssel ellenkező irányban, halkán kiosont Budapestről. Sikertült eljutnia arra a vidékre, ahonnan anyja, Bajusz Anna származott, a dél-alföldi tanyavilágba. Rokonok és ismerősök hét éven át bújtatták. Álnéven élt, béresként dolgozott. Időközben a sógorát és két testvérét elfogták, közülük László nevű öccsét, aki hozzá képest kevésbé jelentős szerepet játszott az eseményekben, halálra ítélték, és kivégezték. Mindezekről Megadja Ferenc tudott, annál is inkább, mert időközben fölvette a kapcsolatot a Budapesten szabadlábban élő rokonokkal. Sándor nevű bátyja legalább egy ízben meglátogatta őt.

Ha össze nem jön egy szomszédasszonnyal, és a nő nem esik teherbe tőle, egész hátralévő életét fegyelmezetten meghúzódvá, Szeged mellett élte volna le. De az asszony addig sem gyöngéd és megértő férje a Megadjának köszönhető gyermekáldás után nekikeseredetten brutálissá vált. A kínos helyzetbe került nő miatt szánta rá magát Megadja, hogy elhagyja az országot.

Az asszonnyal és a kisbabával együtt indulnak neki a jugoszláv határnak. Van egy pisztolya, amit hét éve mindig magánál tart, arra az esetre, ha rajtaütnének. Amikor azonban a határőrök körülveszik őket, nem használja.

Megadja ellenállás nélkül adja meg magát.

Nem csak az asszonyt és a kisgyereket kíméli: az általam ismert városmajori nyilasok történetében igen ritkán fordul elő, hogy utolsó csepp vérükig küzdenének, ellenkezőleg: a nyilas populáció egyik legjellemzőbb közös tulajdonságaként regisztrálható saját életük erős féltése. Összehasonlítva például a besorozott és harcolni kényszerített katonákkal vagy pláne az önkéntesekkel, akik hajlamosak reménytelen helyzetekben is a végsőig küzdeni, a nyilasok feltűnően, az átlagembernél is sokkalta jobban féltik az életüket. (Ezt nem azért állapítom meg, hogy gyávaságuk hangoztatásával még megveendőbbnek ábrázoljam őket, hanem közös vonásukat akarom rögzíteni. Azért is fontos ez, mert meggyőző kutatási eredmények utalnak rá, hogy az ember hajlama a félelemre és a markánsan jobboldali világszemléletre összefügg.)

Azt hihetnénk, az Államvédelmi Hatóság, azután, hogy Megadja kézre került, neki lát, hogy kiszedje belőle mindazt, amit tud: összes nyilastársa nevét, és hogy ki, mikor, miket tett. Ne feledjük, ő nem egy a sok közül, hanem a XII. kerületi vezetők egyike.

Mi az, hogy XII. kerület, nyilas viszonylatban? A csúcs. A legnagyobb, legfontosabb budai szervezet, amely 1944 karácsonya után vendégkerületként átköltözik Pestre, és átveszi az Andrassy út 60.-at, a Hűség Házát. Január 12-éig mindennap százával fogdosnak össze embereket, hogy megkínózzák, megerőszakolják, kirabolják és legyilkolják őket – az Andrassy út 60. mítoszát nem a VI. kerület, hanem a XII. teremti meg. Ennek a mítosznak egyik legfontosabb szereplője Megadja.

Vezértársai közül Bokor Dénest, Dési Dregán Miklóst és Kun Andrást addigra kivégezték, nagyrészt elkapkodott, nem kellőképpen alapos eljárások után. Azonkívül Megadjából még sok mindent kiszedhetnek az áldozatokról is: rengeteg elhurcolt emberről ugyanis nem lehet tudni, hogy pontosan mikor mi történt velük. A hozzátar-

tozók évek múltán sem adták fel a reményt, hogy előkerülnek. Olyan nevezetes esetek is kinyomozatlanok, megoldatlanok maradtak, mint Kálló Ferenc esperes meggyilkolása. Megadja, amint ezt az ávosoknak is tudniuk kell, éppen olyan vadul szenedélyes alak, mint Bokor és Kun, de összeszedettebb, körültekintőbb, bizonyára intelligensebb náluk. Rádásul már az idő sem sürgeti a hatóságokat, mint közvetlenül a háború után, amikor gyorsan demonstrálni kellett, hogy az új rend könyörtelenül szembefordul a régi bűneivel – hónapokig, akár évekig faggathatják foglyukat, számtalanszor szembe-síthetik az egykori társakkal, a tanúkkal. Majd mindezek után tarthatnak egy nagy pert, amelynek során bemutathatják, hogy mifélek voltak a fasiszták, végül szépen el is ítélik a nagy hatalmú nyilas vezetőt, a kegyetlen kínzót, a sokszoros gyilkost. Közismert, számtalanszor ismételt tény, hogy az Államvédelem vezetői és munkatársai között sok zsidó származású ember volt, így tehát azt hihetnénk, a szervezet mindent elkövet, hogy megadja ennek a tevékeny antiszemitanak, ami jár neki. Továbbá, bár nem egészen helyeselhető egy emberi lény megkínzása, még abban az esetben sem, ha ő maga másokkal még nagyobb kegyetlenséggel bánt, én azt is el tudnám képzelni, hogy agyba-főbe verik, részben a vallomások létrejötte érdekében, részben bosszúvágytól hajtva.

Mire használhatnák még? Felléptethetnék valami koncepció perben ezt a sokszoros gyilkost. Például előadhatnák vele, hogy ezzel vagy azzal a kommunisták számára kellemetlen személlyel kapcsolatban állt a háború, a nyilasuralom idején.

Mindezekről a lehetőségektől eltérően Megadja Ferencet, mint az a fennmaradt iratokból* kiolvasható, egy percig sem akarták bíróság elé állítani, és nem bántalmazták. Néhányszor kihallgatták, de hagyták, hogy csupán annyit mondjon el, amennyit jónak lát. Józan mérlegelés alapján ezt-azt előadott nyilastevékenységéről, de semmi olyat, ami súlyos büntetést követelt volna. Megadja hamar észlelte, hogy a vele foglalkozó ávosok valósággal vigyáznak arra, nehogy túl mélyre menjenek a bűnök felderítésének irányába. Ehelyett inkább azt hozták felszínre – a kihallgató és a kihallgatott közös munkájával –, ami nyilassá válását előkészítette és megmagyarázta.

Megadja Ferenc Miklós Budapesten született 1919. augusztus 23-án. A család akkoriban nem Budán, hanem a Külső-Ferencvárosban élt. Apja kazánfűtőként dolgozott, míg nem 1924-ben „álló kazánfűtőből” előlépett munkavezetővé. Anyja segédházfelügyelő, vagyis vice volt. A párnak négy fiú- és két lánygyereke született.

Megadja Ferenc a Gubacsi úti elemi iskolába kezdett járni. Aztán a família átköltözött a Duna innenső oldalára, az I. kerületbe. (Amelyből éppen akkoriban vált ki két új kerület, a XI. és a XII.) Megadja Ferenc a mai I. kerület területén, a Tabánban működő Czako utcai elemiben tanult tovább. A hat elemi elvégzése után még két évig járt úgynevezett ismétlő osztályokba a Marczibányi térre. Azután pedig kereskedőiskolába írtatták, a Wesselényi utcába. Figyelemre méltó szívóssággal törekedtek Megadjaék az előbbre jutásra: az apa kifejezetten nehéz testi munkával kezdett, mielőtt munkavezető lett. Amikor szakterületet váltott, és egy útépítő cégnél helyezkedett el, szintén munkavezetői beosztást kapott. A fiúk könnyebb és igényesebb szakmát tanultak. Egyedül Ferenc készült kereskedőnek, Sándor, József és László optikai csiszolók lettek. A nagy múltú Süss-gyár felé orientálódtak, amelyet ekkortól neveztek Magyar Optikai Műveknek. A gyár munkásai között nagyon sokan voltak rövidebb-hosszabb ideig nemzetiszocialista párttagok. (A tények ellentmondanak annak a közkeletű hiedelemnek, hogy a

* ÁBTL Bt-389.

fasiszmus mindenekelőtt a lumpenprolik és suhancok bulija lett volna, miközben a „rendes” munkásság és a „rendes” parasztság ellenállt a fertőzésének. A környék másik híres, nagy múltú gyára, a Ganz is tele volt nyilással, főmérnöktől munkáslányig.) Úgyhogy ha a szülők nem terelték volna ebbe az irányba gyerekeiket, a közeg, amelybe kerültek, helyettük is megtette volna. A XII. kerületi kereskedők jelentős része ugyancsak a nyilasok felé tájékozódott. Így például Pekk János, az a Németvölgyi úti fűszeres, akinél a fiatalember tanuló volt.

Megadja Ferenc tizennyolc évesen, 1937-ben kerül ki a tanonciskolából. Épp ebben az évben jön létre hét korábbi szélsőjobboldali párt egyesülése által, Szálasi Ferenc vezetésével a Magyar Nemzetiszocialista Párt – Hungarista Mozgalom. Arról később természetesen nem számol be az ávósoknak, hogy mikortól kezdett feljárni a Győri úti párhelyiségbe, ott milyen előadásokat hallgatott, kikkel ismerkedett meg, milyen akciókban vett részt. Azt nyugodtan elmondhatja, hogy segédként állást vállalt egy környékbeli fűszer- és csemegeüzletben. Anyja ebben az évben hagy fel a viceházmesterséggel, hogy a háztartásnak szentelje idejét. Vallomásában Megadja nem mulasztja el megemlíteni a proletárhatalom öre előtt, hogy édesanyja munkája megerőltető volt. Eddigre a sorban munkába álló szorgos Megadja gyerekek hazaadhattak annyi pénzt, ami pótolta a kieső keresetet.

A fiatalember ekkoriban nem csak a fűszeresszakmára készült. Olvasott – állítólag lényegesen tájékozottabbnak látszott, mint azt iskolázottsága alapján sejteni lehetett. Ezenkívül akvizitőrként különböző biztosítási ügyleteket kötött a Magyar–Hollandi Bank részére. Hamar félre tudott tenni annyi pénzt, hogy 1940-ben – huszonegy éves korában – társulhasson egy Fogarassy nevű, nála hat évvel idősebb másik nyilással. Közösen nyitottak boltot az Attila úton.

A 81. számú ház a Vérmezőnek az Alagút felé eső sarkánál áll. Sarokház, melynek másik oldala a Mikó utcára néz. Szemben laktak Máraiék, kicsit följebb Kosztolányiék. Néhány házzal odébb, az Attila úton, Babitsék. Ezeket a környékbelieket persze nem feltétlenül tartotta számon Fogarassy és Megadja, annál inkább a házbeli szomszédot, Galambos szabót, a XII. kerületi nyilas pártszervezet buzgó tagját.

Fogarassy Sándor és Megadja Ferenc kapcsolata egészen szoros lehetett, ugyanis egymás melletti házakban laktak: Fogarassy az Ágnes út 30.-ban, Megadja a 32.-ben. E házak magasan a Svábhegy oldalában állnak. Széles panoráma nyílik onnan: ha kinéz az ember az ablakon, a Várpalota, ahol a főméltóságú kormányzó székel, egy kis kupac a mélyben. Látszik a Duna és rajta túl a Ferencváros, ahonnan a fiatalember elindult, és lám, máris milyen magasra jutott.

Ám a közös boltban nem sokáig dolgozhat a szépreményű fűszeres, mert 1940 végén behívják katonának. Kiképzését követően Bácskába vezénylik. Leszerelése után egy kis időre visszatér a mozgalomhoz és a munkához, majd 1942-ben ismét bevonul: akkor a keleti frontra kerül. 1943. december 23-án jut haza, és szerel le.

Itt kell megemlítenem, hogy Megadja Ferenc máskor, mások előtt egészen másképpen adta elő fiatal éveinek történetét. Ráadásul mindaz, amit hungarista elvbarátainak mondott, lényegesen szélesebb körben ismeretes, mint amit eddig idéztem, ugyanis elolvasható a mai magyar fasiszták által működtetett internetes lexikonban. E változatban nem szerepel a szomszédasszony, a kisbaba, a féltékeny férj, csupán az ávósok, akik nem társalognak vele, hanem hosszasan kínozzák a hőst, de ő olyan állhatatosan játsz-

szaz az egyszerű szegényembert, hogy a buta bolsevikok végül nem jönnek rá, ki került a markukba. Idővel elunják, és kieresztik, és ő dobban Jugóba.

Ebben a verzióban a fiatalembert már a Festetics-féle nemzetiszocialista párt a tagjai között tudhatja – ha ez tényleg igaz, akkor Megadja tizennyolc éves kora előtt kötelezi el magát az eszme mellett, és 1937-ben az egyesülés révén kerül a Szálasi vezetése alatt létrejött pártba. A háborúban való szerepét, nem meglepő módon, sokkalta színesebben adja elő a hungarista körben mesélt változat, mint az ávós: „vonalszolgálatban és partizánvadász kötelékben küzdött a bolsevik mótely ellen tizenhat hónapon át. A visszavonuláskor a kiürítendő területek műszaki objektumainak felszámolását kapta feladatául”.

Sem az ávós, sem a hungarista változat nem tér ki arra, hogy 1944. október 15. és 1944. február 13. között hány embert kínozott meg Megadja, hánynak a meggyilkolására adott parancsot, hányat ölt meg személyesen. Azt ő sem tartotta reálisnak, még egy kifejezetten baráti hangulatú kihallgatás alkalmával sem, hogy egyáltalán ne beszéljen általa előidézett emberhalálról. Gondos mérlegelés alapján erre az esetre esett a választása: „Beismerem, hogy részt vettem olyan formában a kivégzésben, hogy amikor szolgálatos tiszt voltam, úgy megcsuklóztattam a zsidókat, hogy egy idősebb férfi annak következtében meg is halt.”

A Városmajor utcai foglyok reggeli tornájáról másvalaki, Vajda Miklós sok évvel később keletkezett beszámolójában szintén olvashatunk. Igaz, ott nem szervezetének kimerülése okozza az idős áldozat halálát, hanem a verés, amit azért kap, mert a nyilasok elégedetlenek a teljesítményével.

Wallenberg egyik munkatársának feljegyzése szerint őt III. kerületi lakásából hurcolták el. A XII. kerület nevében Megadja vette kezelésbe: „Engem egyedül a Megadja Ferenc ütött, de úgy, hogy a fejem betört, s az orrom vérzett, s két csomó hajamat tépett ki.”

Dr. Morelli József ügyvédet 1944. december 11-én egy olyan csoport kereste fel otthonában, amelyet Megadja Ferenc és Kun András vezetett. Ott helyben nagyon megverték a doktort, majd bevitték a nyilasházba, és hetekig fogva tartották. Közben azzal fenyegették, hogy „meg fogják úsztatni”. Erre nem került sor, de kb. kétmillió pengő értékű pénzt és ékszer raboltak el tőle – ennek nagy része üldözöttek által megőrzésre átadott érték volt, aminek elkobzása kétségtelenül az akkor érvényben lévő jogrendnek megfelelően történt.

Márffy Ödön írásos feljegyzéséből tudom, hogy 1944. december 15-én egy Hoffmann nevű másik nyilas vezető társaságában Megadja hallgatta ki a festőművészt és öccsét, Márffy Károly nyugalmazott főlevéltárost, miután behozták őket a festő Szamóca utcai otthonából. Reggeltől este kilencig kellett egy fal felé fordulva állniuk. A kihallgatás végén a két férfit megszarolták: jelentős összeget kellett adományozniuk a nyilasok számára. Őket ezután elengedték, nem úgy a festő zsidó származású kedvesét, akit Megadja a halálba küldött – hogy pontosan milyen úton, azt Márffy Ödön sohasem tudhatta meg.

1944. december 24-én este a Városmajor utcai nyilasház kertjében a csoport jelen lévő vezetői személyesen végeztek ki tíz-egynéhány foglyot, akiket hetek óta tartottak fogva és kínoztak. A meggyilkoltak egyike egy kilencéves kislány, Hutiray Tamás volt – ő ezt az ajándékot kapta karácsony estéjén a magyar nemzettől. Az ajándék átadóinak egyike több egybehangzó vallomás szerint Megadja Ferenc. Bent a házban közben Kun András páter az Ave Mariát játszotta hegedűn.

A verés olyasféle időtöltés, amiből egyetlen nyilas sem maradt ki. Fiatalok és idősek, férfiak és nők mind ütlegettek a kezük közé került embereket, ugyancsak tekintet nélkül

azok nemére és korára. Vérmérsékletük, lelkialkatuk természetesen mégis meghatározó maradt, egyesek minden lehetséges alkalommal kivették részüket a bántalmazásból, mások csak alkalmilag. Megadja a legaktívabbak közé tartozott e tekintetben is. B. S.-t, egy negyvenhét éves nőt Városmajor utcai irodájában, alárendeltjeinek közreműködése nélkül, egyedül verte össze ez az akkor huszonöt esztendő, kis bajszú, szőke fiú.

A karácsony előtti estén egy kb. hatvan főből álló szállítmány érkezett be a Városmajor utcai pártházba. A pincében kínozták őket. „A nők mellét harapófogóval tépték, és a hasuk táját bikacsökkel ütötték azzal a jelszóval, hogy ne legyen többé gyermekük.” Az esetről beszámoló tanút nem bántották, minthogy nyolcadik hónapos terhes volt, de egy széken ülve végig kellett néznie a többiek kínzását. Elmondása szerint Megadja torkaszakadtából kiabálta, hogy „megadja nektek a Megadja!”

Január 6-án az Andrássy út 60.-ban „egy német embert azzal gyanúsítottak, hogy német katona volt, azonban ruháját eldobta. Mivel tagadta, hogy katona lenne, Bokor, Megadja és Rédlí agyonverték”.

Megadja Ferenc 1944 novemberétől kezdődően több ízben adott parancsot Duna-parti kivégzésekre. Egy-egy ilyen alkalommal kb. hatvan embert kísértek a Városmajor utca 37.-ből – később az Andrássy út 60.-ból – a Dunához. A XII. kerületi pártszervezetnél az volt a szokás, hogy a parancsnok nemcsak sortüzet vezényel, hanem maga is lövéseket ad le a rakparton felsorakoztatott emberekre. Egybehangzó vallomások szerint Megadja Ferenc szorgalmas résztvevője volt az öldöklésnek.

A nyilasok nagyrészt szexuális bűnözők voltak, persze egyénenként különböző mértékben. A XII. kerületiek közül nem Megadja Ferenc erőszakolta meg a legtöbb nőt, de mindenképpen az élbolyban volt. Öccsének vallomása szerint „esténként Bokor Sándor és bátyám, Megadja Ferenc vezetésével lementünk a pincében lévő fogdába, és ott a legkülönbözőbb erkölcstelen dolgokra kényszerítettünk fiatal leányokat és nőket”.

Ferenc folyamatos ellenőrzés alatt tartotta László öccsét. Amikor az nem tevékenykedett elég hatékony gyilkosként, keményen igazította el. A horda szerkezetén belül felismerhetően működött az egyes családok hálózata, és Megadja egy ilyen egység feje volt. Sógorát, Légrádi Bertalant beszervezte a Hűség Háza csapatába, és bizalmi feladatot ruházott rá. Megadja Margit, a feleség végig a közösség tagja volt négyéves kisgyerekekkel együtt. Minthogy Bertalan pontosan annyi idős volt, mint Ferenc, és szintén fűszeresegéd, talán nem alaptalan a feltevés, hogy eleve Megadja Ferenc hozta össze a párt.

Egyes helyzetekben Megadja vezetőtársaitól eltérően működik. Vidra Mihály és Dési Dregán Miklós többnyire igyekeznek higgadtnak mutatkozni, Bokor Dénes, Bokor Sándor és Kun András ellenben féktelenek. Megadjaiban magától értetődő természetességgel él egymás mellett a higgadság és a féktelenség, végletes állapotait olyan sikeresen tudja másokra átvinni, akár egy tehetséges karmester. Néhány héttel október 15. után a XII. kerületiek már rendszeresen celebrálnak véres orgiákat, és ez így megy majdnem mindvégig. Alkohol hatása alatt, sokféle kínzóeszköz igénybevételével, zenekísérettel, teátrális körülmények között, művészi igényességgel, hosszasan gyötörnek embereket. E rendszeresen ismétlődő szeánszok ugyanolyan esszenciális összetevői a közösség életének, mint a házszenelések, a szentmisék, a prédikációk, a közös imádások, a csoporton belüli esküvők. December 17-én, vasárnap este egy ilyen szeánszon mintegy negyvenen vesznek részt. A helyszín a Városmajor utcai nyilasház legnagyobb helyisége, vagyis a korábbi Moskovits-villa zongoraterme, a főszereplő Kun András páter

és egy Laczkovics nevű másik pap. Mindketten képzett zenészek, jóképűek, magasak. Kun sötét hajú, Laczkovics szőke, de szexuális étvágyuk és kegyetlenségük ugyanolyan határtalan.

Megadja Ferenc egy darabig lelkes résztvevője a történeseknek, majd egyszer csak kijózanodik, észbe kap, és úgy találja, hogy ez már helytelen. Az éppen tortúra alatt lévő három embert fölrángatja a földről, és kilökdösi a teremből, majd bezárja őket a fogdaként használt fürdőszobába. Visszamegy az izzadt, lihegő, véres tömeghez, megáll előttük, és határozottan értésükre adja, hogy ő is szereti a mókát, de ami sok, az sok. Követeli, hogy senki soha ne beszéljen arról, ami azon az éjjelen történt. Laczkovicsot megfeddi – ő nem is bukkan fel többet a Városmajor utcában. Habár lehet, hogy amúgy is lelépett volna: akkor indulnak Budapestről az utolsó kimenekítő vonatok, egy ilyenre száll föl a pap.

Kun András marad, az orgiák is folytatódnak. De Megadja akkortól bizonyos távolságtartással figyeli a horda spirituális vezérét. Például nem helyesli, hogy a páter január elején megöl egy rendőrtisztet. Január 18-án viszont már egy egész csoportnyi rendőrtisztet fog el feleségestül-menyasszonyostul és veret össze Kun András. Ha Megadja Ferenc meg nem akadályozza, annak rendje és módja szerint ki is végzik őket. Kunt és egyik bizalmasát, Rákit lefegyverzik, és fogolyként a nyilas Számonkérő Szék elé állítják, ahol halálos ítélettel sújtják őket. (Kun András rettenetesen fél a várbeli börtönben. De Szálasi nem mulaszt el kegyelmet küldeni Sopronból.)

Ahhoz, hogy ezeket végrehajthassa, Megadjának rendkívüli erőt kellett felmutatnia – Kun mellett ott állt és mindig kiállt Bokor Dénes és általa az egész szervezet. 1952-ben nem is hagyta ki beszámolójából ezeket az epizódokat: „személyesen utasítottam ki a pártházból a durván kegyetlenkedő Laczkovicsot, Kun András papkollégáját. Majd pedig 1945 januárjában a kegyetlen Kun pátert is személyesen tartóztattam le”.

Nem meglepő, hogy eszmetársai előtt nem dicsekedett Laczkovics és Kun megfélekezésével. Ehelyett a hungarista sagában ezzel az epizóddal egészül ki Megadja Ferenc története: „Századosi rangban a Hűség Házának katonai parancsnoka. Embereivel a végsőkig védte az épületet. Egysége szuronnal véste ki magát a légoltalmi pincéből, és az utolsók közt vonult át a Lánchídon.” Ezzel szemben a helyzet az, hogy az Andrassy út 60.-at jóval a szovjet katonák érkezése előtt az összes nyilas elhagyta, az épületben csak az utolsó mézszárlások után otthagytott tetemek maradtak – más lehetőség híján ők fogadták a behatólókat.

„Igen értelmes, jó beszélőtehetségű, iskolai végzettségénél sokkal képzetebb. Jó szónoki tehetséggel és szervezőkészséggel rendelkezik” – állapítja meg róla 1952 őszén az Államvédelem szakembere. Ennek alapján, és mivel meg vannak győződve hazafias elkötelezettségéről, felkérlik, hogy végezzen ügynöki tevékenységet az ellenséges Jugoszláviában. Megadja elfogadja az ajánlatot. Fedőneve Szlavko lesz. Novemberben átdobják, ám odaát gyorsan elkapják. Két évet tölt a Tito-rezsim börtöneiben, illetve koncentrációs táboraiban. A született vezetőkre jellemző képességeinek ebben az időszakban is számos tanújelét mutatja. Egy jugoszláviai fogolytársa szerint „nagyon jó beszélőképességű. Ő szokta elsimítani a nézeteltéréseket. Mindenki hallgatott rá”.

Utóbb kiutasítják (vagy megszökök), 1954-ben a trieszti menekülttáborba kerül. Innen a nyugati világ őrei nem engedik ki – mint tudjuk, joggal tartanak tőle. Ezen az 1956-os forradalom változtat: a nagy tömegben érkező menekülteket komolyabb vizsgálat nél-

kül fogadja be a szabad világ. Megadja hozzájuk csapódva Ausztráliába jut, hogy ott élhesse le hátralévő életét.

A hungarista emlékezet szerint Ausztráliában „csatlakozott a helyi szórványhoz, melynek hamarosan vezetője lett. 1972-ben megbízást kapott Henneytől az Út és Cél kiadására. A legnagyobb odaadással teljesítette a feladatot. A Mozgalom volt az élete.

1980. április 4-én buxtoni tanyáján adta vissza lelkét a Teremtőnek. Mire a szórvány tagjai értesültek haláláról, szomszédai széthordták tanyáját, rengeteg emlék, mozgalmi érték veszett oda. Nem felejtünk, testvér!”

Az Államvédelem megkísérelte nyomon követni elveszett ügynöke, Szlavko útját. Az esetet vizsgáló tiszt úgy vélekedett, nem volt helyes lépés a beszerzése.

Hát szerintem sem. Mégis, miért csinálták? Nem hihetjük, hogy az ügyben egyszerű helyi erők hoztak döntést, az aktából kiderül, hogy a folyamatot a felső vezetés, többek között személyesen Péter Gábor és Farkas Vladimir tartotta ellenőrzés alatt.

A felmerülő kérdésekre, hogy egyetlen ember határozott az ügyben, vagy tanácskoztak róla, hogy egyáltalán felvetették-e a most utólag olyan magától értetődőnek tetsző lehetőségeket Megadja Ferenc felelősségre vonásával és az általa birtokolt információk megszerzésével kapcsolatban, ezek az iratok nem szolgálnak válaszokkal.

Támpontot adhat az a mostanra már ismeretes tény, hogy éppen 1952-ben az Államvédelem nagy kirakatpert készített elő, mely – szovjet mintára, Sztálin akkori direktíváinak megfelelően – zsidók ellen irányult volna. Feltételezhetően ezzel egy időben nem jól vette volna ki magát egy olyan per, amely éppen zsidók elleni atrocitásokat idéz fel. Az Államvédelem zsidó származású vezetői és munkatársai adott helyzetben veszélyeztetve érezhették magukat, könnyen átkerülhettek az eljárás alá vontak oldalára. Így tehát – folytatva a feltevést – érdekükben állt gyorsan megszabadulni a volt nyilastól. (Valóban nagyon gyorsan: augusztusban kapták el, és novemberben már be is vetették ügynökként.) Ha így volt is, a megoldás nem segített rajtuk: Pétert és Farkast még 1952-ben leváltották, majd 1953 elején letartóztatták.

Az sem zárható ki, hogy ezek az emberek olyan mélyen interiorizálták az ideológiát, hogy zsidó származásuk a legkevésbé sem befolyásolta őket döntéseikben. Ráadásul nemcsak kommunisták, de magyar hazafiak is voltak – nem feledhetjük Márai naplójában azt a cigányzene mellett iszogató és danolászó zsidó rendőrtisztet. Barátkoznunk kell a gondolattal, hogy nagy magyarok voltak a szívük mélyén – a hazafiság közös nevezője lehetett az Andrássy út 60. korábbi és későbbi urainak.

Gábor, a kedves kis ember, a szabócska. Meg a szerencsétlen Vladimir... Míg Megadja jugó börtönben sínylődik, ők idehaza. De most nem ezek a foglyok kötik le figyelmemet, hanem az idős festő, akinek reggeltől estig az előcsarnok vérfoltos falával szemközt kell állnia, és az a fiú, akit karácsonyeste ölnek meg. Akinek játékait más gyerekek – „rászorulók” – közt osztják szét.

Ami velük történt, érdektelen volt a szovjetek, az ávosok, a kommunisták – valamint a velük szövetséges szocdemek és parasztpártiak – számára, minthogy azok le akarták zárni a múltat, és új világot építeni a régi helyébe. Láthatjuk, mi lett belőle.

Meggyőződésem, hogy az 1945-ös parlamenti jobboldal a legkevésbé sem kárhözvethető – ha Sulyok Dezsőn, Varga Bélán vagy az akkor velük egy pártban dolgozó Göncz Árpádon múlik, most máshol tartana „a magyar múltfeldolgozás”. De nem rajtuk múlt a múlt. Csupán azon egyszerű oknál fogva, hogy Magyarországra nem Pershingek dübörögtek be, hanem T-34-esek.